

A nyelvtörvényről – utólag

A 2001-es, röviden csak *nyelvtörvényként* emlegetett szabályozás elfogadása hosszadalmas és nehéz, máig sem lezárt társadalmi–szakmai vita egyik állomásának volt tekinthető. Az alábbiakban a nyelvtörvényen túl röviden érintjük a vita lényegi pontjait, tágabb hatósugarát, valamint az egyes táborok főbb érveit.

„Magyar nyelven kiadott sajtótermékben, magyar nyelvű rádió- illetve televízióműsorban, továbbá szabadtéri reklámhordozón közzétett, a gazdasági reklámtevékenységről szóló 1997. évi LVIII. törvényben... meghatározott gazdasági reklámban a reklám szövegét, ideértve a jelmondatot (szlogent) is – a vállalkozás neve, megjelölése, illetve az árujelző kivételével – magyar nyelven meg kell jeleníteni, függetlenül a közzététel módjától. A... követelmény teljesíthető úgy is, hogy ugyanazon reklámban az idegen nyelvű szövegen (szövegrészen) kívül annak magyar nyelvű megfelelőjét is megjelenítik, legalább ugyanolyan jól érzékelhetően, valamint legalább ugyanolyan méretben, mint az idegen nyelvű szöveget (szövegrészt)”.

(Részlet a 2001. évi XCVI. törvényből)

1997 júniusában a Parlament elfogadott egy reklámtörvényt. Ennek kapcsán egyes nyelvvédő civil szervezetek a reklámok nyelvezetének „túlzott idegenszó-használata” (Grétsy László) miatt már akkor azt szorgalmazták, hogy a törvény az idegen nyelvű reklámok megjelenését is korlátozza, mivel azok személyiségi jogokat csorbítanak. A későbbi, 2001-es törvényjavaslatot érintő kormányzati érvelés szerint is hazánkban minden polgárt alkotmányosan megillet az „információs szabadságjog” (Hende Csaba, az Igazságügyi Minisztérium volt politikai államtitkára, egyúttal a törvény szövegének írója), vagyis hogy ne csak lássa, de értse is például az üzletek nem magyar nyelvű feliratait. Az akkori törvényjavaslat ellen félszáz magyar nyelvész, köztük akadémikusok is, nyilatkozatban tiltakoztak (lásd Élet és Irodalom, 1997. 05. 09.), és jelentős vita bontakozott ki. Később, 2001 márciusában az addigra elkészült T/4899. számú törvényjavaslat (a magyar nyelvnek a gazdasági reklámok és az üzletfeliratok, továbbá egyes közérdekű közlemények közzététele során való használatáról) kapcsán ez a vita újjáéledt – először a Népszabadság hasábjain (Grétsy László és Kálmán László nyelvész között), majd más fórumokon is (csak a sajtóban több mint harminc cikk és olvasói levél jelent meg, megszólalt többek között nyelvész, szociológus, író–költő és politikus is). Voltak olyanok, akik a törvényjavaslatban „a reklámnyelv szabályozása mögé bújtatott nyelvtörvényt” (Kis Tamás) láttak, mások kiemelkedő fontosságú nyelvvédő szabályozást. A két tábor vitája azonban egy nagyobb szakmai, azaz nyelvészek között zajló vitába ágyazódott be, ez pedig nem volt más, mint a nyelvművelők és a nyelvészetből a nyelvművelést kizáró nyelvészek között ma

is zajló csatározás (az ellentét elsősorban a nyelv előíró vagy leíró szemlélete melletti állásfoglalás különbségében gyökerezik). A később elfogadott nyelvtörvényt szorgalmazók jórészt az „anyanyelvész” (Deme László) nyelvművelők soraiból kerültek ki, míg a velük szemben állók az „általános és elméleti nyelvésznek” nevezett, magukat többnyire szociolingvistaként meghatározó szakemberek közül. Az előbbieket úgy vélték, hogy a legutóbbi évtizedekben a magyar nyelv az őt érő idegen nyelvi hatásokkal nem vagy csak nehezen képes megbirkózni, ezért azokat ellensúlyozni kell (ugyanakkor a magyarítás a meghonosodott szavakat már nem érintené). Az utóbbiak azonban úgy látták, hogy a törvényjavaslatot nem előzte meg tudományos vita és reprezentatív felmérés, továbbá a javaslatban foglaltak nyelvészeti szempontból nem megalapozottak. Megítélésük szerint a törvény bújtatott, mivel bármilyen kis területen is, de a magyar *nyelvhasználatot* szabályozná (lásd a törvényjavaslat címét), ami voltaképpen nyelvi hátrányos megkülönböztetés. A törvény ugyanakkor egy, az MTA elnöke által kijelölt tanácsadó testület irányadó állásfoglalására hivatkozik, mint olyanra, amely a törvényjavaslat elfogadása után a kérdéses nyelvi kifejezések meghonosodottságának megítélésében és nyelvhelyességi kérdésekben illetékes lesz...

KAPCSOLÓDÓ CÍMEK

A 2001. évi XCVI. törvény szövege

➔ http://www.complex.hu/kzldat/t0100096.htm/mun_2.htm

Országgyűlési vita a nyelvtörvényről

➔ <http://www.mkdsz.hu/n13/parl010903nyelvtorveny.html>

Készült egy, a nyelvtörvénnyel kapcsolatos írásokat összefogó oldal is, amelyen az összes cikk, hozzászólás elérhető

➔ <http://delfin.klte.hu/~tkis/>

A reklámszakma részéről a Magyar Reklámszövetség elnöke, *Levendel Ádám* a megoldást nem a megszorító intézkedésekben látta volna, hanem a jutalmazásban. Javaslatára a reklámkészítők között divattá kellene tenni a magyar nyelv használatát: szövegíró versenyeket lehetne hirdetni és a legjobb megoldásokat jutalmazni. Más hozzászólók szerint is a szakmára, illetve az egyes üzletek tulajdonosaira érdemes bízni a választást, mivel a szabályozás a magánszférát érinti. A törvényjavaslatot a 2001. októberi országgyűlési vita után a parlament november 27-én végül elfogadta. A törvény előírta követelmények teljesülését a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség és az üzlet működési engedélyét kiadó jegyző ellenőrzi. A büntetés mértéke 100 000 forintig terjedhet, illetve az üzlet bezárását vonhatja maga után.

Dér Csilla (dercsilla@freemail.hu)

A Linuxvilág olvasószerkesztője, fiatal kutatóként dolgozik az MTA Nyelvtudományi Intézetében.